

Dankwoord

De tijd dat een mens een onderwerp, in dit geval natuur en historie van Texel, geheel tot zich kon nemen en verwerken, ligt achter ons. Vele tientallen personen voorzagen ons onbevraagd, onbezoldigd en soms ook ongevraagd van informatie, beeld en repliek. Onze grote dank gaat primair uit naar de medeauteurs die naast hun eigen schrijfwerk grote delen van het boek meelazen en aanvulden. Kees Bruin was onder hen het meest onmisbaar. Erik van der Spek leverde vele bijdragen, Adriaan en Sytske Dijkse boden ons weer andere inzichten en beelden. Wilma Eelman deelde haar geweldige kennis van historie, natuur en landschap van Texel met ons. Ook Arthur Oosterbaan wees ons de weg.

Archeoloog Flip Woltering en historica Petra van Dam hielpen ons vooruit met hun vakkenis en inzicht. Archiefbeheerders en bibliothecarissen boden ons materiaal of nieuwe ingangen, onder meer Eelco Schrijver, Ingrid de Porto, Marijke Joustra en René van Hees. We danken Bert Aggenbach, Nienke Bloksma, De Lieuw, Jan van Dijk, de Phoca, Parklaan landschapsarchitecten, Andri en Jip Binsbergen, Do van Dijk, Johan Stuart, Elly Kuiper en Ferry Bouman voor hun medewerking.

Onze dank gaat ook uit naar een aantal mensen aan wie we een belangrijk inzicht ontleenden of die prachtig kaartmateriaal leverden, zoals David Tempelman, Michiel F. Wallis De Vries, Rutger Zeijveld, Peter Vos en Frans Beekman. Een flink aantal kaarten en ook inzichten werd ons in de schoot geworpen door mensen die ons mailden met een tip, zoals Aart van Wijk.

De visuele uitstraling van dit boek is mede te danken aan vormgever Marc Elsendoorn en aan Machiel van Wijngaarden die bijna alle nieuwe kaarten maakte. Anneke Brouwer, die elk leesteken, woord, elke

zin en alinea op waarde schatte, was ook voor dit boek goud waard. Vele bewoners van Texel konden soms antwoord geven op onze ogenschijnlijk simpele vragen over wat nu kenmerkend voor Texel is, hoe het ooit ontstond en hoe dat zich ontwikkelde. We denken aan Jaap Groen, Kees Maas, José van der Gracht, Mark Fonds, Nieteke Roeper, Eline en Johan Reydon, Hannie van Noort, Irene Maas, Maarten 't Hart, Gerrit Gerrits en Aris van der Slikke. Harry Wuis was gastheer in vele opzichten. In de persoon van vogelwachter Dick Schermer trof ons zijn geduldige uitleg.

Onze bijzondere dank gaat uit naar Maarten Stoepker, bij wie wij vele keren aan tafel zaten, gebogen over oude fotoboeken en sleetjes met dia's. Hij kende de verhalen die achter de beelden schuil gingen.

Dankzij allen werden wij al schrijvende heel Texel-wijs.

Rolf Roos en Nico van der Wel

TEKSTVERANTWOORDING

De eerste stap op Texel is duin & Texel en de overkant	Rolf Roos (tevens hoofdredactie en beeldredactie)
Historie en gebruik	Nico van der Wel (redactie)
Inleiding	Rolf Roos & Nico van der Wel
Ontstaan van een kustlandschap	Nico van der Wel m.m.v. Rolf Roos
Een koninklijk schip door het Marsdiep	Rolf Roos & Frits David Zeiler
Konijnenjacht en andere duinbenutting, Drie oude nederzettingen	Nico van der Wel
Bezoek van twee duinontginners	Wilma Eelman
De Mient	Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin
Duinlandbouw	Nico van der Wel m.m.v. Kees Bruin
Bebossing	Erik van der Spek & Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin & Adriaan Dijkse
Oorlog in het duin	Rolf Roos
Terreinbeheer vanaf 1900	Kees Bruin m.m.v. Rolf Roos
Over bol en nol, hok en vlak	Kees Bruin, Rolf Roos & Erik van der Spek m.m.v. Frits David Zeiler
Inleiding (Natuur en landschap)	Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin & Arthur Oosterbaan
Kustnatuur	Kees Bruin & Rolf Roos m.m.v. Erik van der Spek
Droge duinen	Kees Bruin m.m.v. Rolf Roos & Erik van der Spek
Duinplassen, natte valleien	Kees Bruin
Duinstruwelen	Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin, Erik van der Spek, Iris de Ronde & Rense Haveman
Komen en gaan van natuur in De Dennen	Adriaan Dijkse & Rolf Roos m.m.v. Wilma Eelman
Komen en gaan van bedreigde planten in duin en kwelder	Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin, Wilma Eelman & Bart Vreeken

Noordse woelmuis en waterspitsmuis: Texelaars bedreigd	Richard Witte
Roofvogels en uilen in het Texelse bos- en duingebieden, Ups en downs in de vogelstand van duin en strand, 150 jaar lepelaars op Texel	Adriaan Dijkse
Onrust aan de zuidwestpunt	Nico van der Wel m.m.v. Albert Oost
Razende Bol, Horsmeertjes, Fischer's weid, De Robbenjager	Rolf Roos
Onder het Marsdiep lopen zandgolven	Herman Ridderinkhof & Rolf Roos
Veranderingen op de Hors	Rense Haveman & Iris de Ronde
Warme vissen in de Mokbaai	Hans Witte m.m.v. Rolf Roos & Arthur Oosterbaan
De Mokbaai, De oude vloedhaak van Kuuldernollen tot Oude Hoorn, Geul, Mokslootgebied, De Bollekamer, Het Alloo, De Nederlanden, Eierlandse duinen	Kees Bruin
De Westerduinen	Kees Bruin m.m.v. Erik van der Spek & Rolf Roos
Bleekersvallei, Duinpark	Rolf Roos m.m.v. Adriaan Dijkse & Arthur Oosterbaan
Seetingsnollen	Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin & Adriaan Dijkse
Ontstaan van de kust benoorden De Koog	Nico van der Wel
Korverskooi	Kees Bruin m.m.v. Rolf Roos
De Muy	Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin
De Slufter	Rolf Roos m.m.v. Kees Bruin, Adriaan Dijkse & Erik van der Spek
Index, Dankwoord, Tekstverantwoording, Beeldverantwoording	Anneke Brouwer, Rolf Roos & Nico van der Wel
Eindredactie	Anneke Brouwer & Nico van der Wel

BEELDVERANTWOORDING

KAARTEN

Nederlands Instituut voor Militaire Historie: schutblad (achter)
 Universiteitsbibliotheek Utrecht: 24lkrb
 Archief Ecomare: 21 | 104l | 108lo | 112o | 113m | 130lo | 142 | 146 | 152lo
 Archief Maarten Stoepker: omslag (achter, binnenzijde)
 Archief Rijkswaterstaat: 93
 Bart Vreeken: 76o(2x)
 Kuypers kaart 1865-1870: 31
 Nationaal Archief: 12 en 220(4.VTH_2672) | 18(4.VTH_2459) | 23l en schutbladen (voor) (4.VTH_2486) | 25(4.VTH_2700) | 27(4.VTH_2662) | 119(4.VTH_2663)
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden: 7 | 8 | 42o | 47 | 56 | 60o | 134lo | 134rb | 135rb | omslag (achter)
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden naar F. Woltering: 16
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden naar Kloosterhuis: 17o
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden naar Peter Vos: 14, 15
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden naar RAVON: 66rk(2x)
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden naar Staatsbosbeheer: 50 | 58 | 64rb | 69 | 70 | 73lb(2x) | 84 | 86 | 150lo | 161lb
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden/Adriaan Dijkse: 82 | 83(2x) | 87 | 127ro
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden/De Vlinderstichting: 62ro
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden/Kees Bruin: 51mr | 51 ml | 59m(4x) | 68 | 104rb | 110 | 112 | 118 | 120 | 124 | 126 | 128 | 130 | 132 | 146 | 152
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden/Wijngaarden naar Cor Smit, 2011: 95
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden/naar van Heeteren, 2006: 90
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden/NIOZ: 96 | 107 | 108
 Natuurmedia/Machiel van Wijngaarden/Rense Haveman & Iris de Ronde: 100+101
 Noordhollands Archief: 26 | 138o
 Paul Mouwes: 19
 Zoogdiervereniging: 81(2x)
 Zuiderzeemuseum: 10 en 11 | 23rb

HISTORISCHE FOTO'S EN PRENTEN

Adriaan Dijkse: 20rm | 30l
 Archief Adriaan Dijkse/foto N. Klumper-Eelman: 99ml
 Archief Aris van der Slikke: 43o
 Archief Ecomare: 39 | 127bm
 Archief Eerste Kamer: 24r
 Archief Harry Wuis, foto Luberti: 6 | 40rb
 Archief Heimans & Thijsssestichting: 43m | 124o | 162b | 163lb | omslag (achter)
 Archief Historische Vereniging Texel: 32lb | h | 49
 Archief Irene Maas: 23rm | 23ro | 27r | 34l | 35lb | 40lo | 76lkl
 Archief Maarten Stoepker: omslag (achter, lo) | omslag (achter, o, r) | 32o | 32rmb | 32rmo | 33o | 35o | 35rb | 38lb | 38lo | 38rb | 40m | 40ro | 41 | 46 | 43b | 91lb | 91rb | 99ml | 120rb | 126l | 129rb | 136rb | 136rm | 137lb | 139lo | 139mb | 142rb | 142rb | 143m | 143m | 144lb | 144lb | 149b | 149b | 153bm | 153bm | 153rb | 153rb
 Archief PWN: 34r | 114lo | 114ro
 Archief Rijksherbarium: 129m(2x)
 Erven Nol Binsbergen: 82rb
 Flora Batava: 24l
 Hugo de Vries Herbarium, UvA: 76lkm | 76lkr
 R. Morgan: 113mb

TEKENINGEN EN SCHILDERIJEN

Dirck Nab: Franse titelpag. | 156+157
 Erven Ad Blok van der Velden: 28lo | 128ro | 131lo
 Erven P.J. van Boxel/foto Pieter de Vries: 67lb
 Johan Reydon: 8 | 17 | 75(5x)
 Natuurmedia/VISTA/Craig McLean: 93

FOTO'S

Adriaan Dijkse: 74lo | 74mo | 75ro | 85r1mr | 85r2ml | 85r4r | 127rb | 127rm | 145mo | 147rb
 Anneke Brouwer: 105ro | 145ro | 160rb
 Archief NIOZ/foto Bert Aggenbach: 106 | 107rb(2x) | 107rb(2x) | 107mb
 Archief Rijksherbarium: 76rk
 Arend de Jong: 99bm
 Bart Horvers: 28lb | 51br en 51 bl | 59b(4x) | 59ro(3x) | 78r1m | 78r2r | 116rb | 129bm
 Bert de Jong: 125lb
 Chris van Swaay: 62mr
 Do van Dijk: 85r2mr | 95o
 Eric van der Eijk: 45 | 85r3r | 87 | 88+89(4x) | 96+97 | 98+99(2x) | 114+115(2x) | 120+121(2x) | 147lb | 147mb
 Gerhard Cadee: 78r3ml
 Hanneke Roeper: 111lb
 Hanneke Waller: 59lo | 71ml
 Harm Niesen: 85r2l
 Harold van der Meer: omslag (voor, m) | 83 | 123b | 123o
 Henk Schulp: 66lk(7x)
 Iris de Ronde: 52lk1 | 103lb | 162lo
 Jan Jan Viveen: 121lb
 Jelger Herder: 66rk(2x)
 Jens Stahl: 85r3l | 85r3lm | 85rm
 Johan Reydon: 67m | 130rb
 Jos van den Berg: 52lk1 | 85r1 | 123m | 131bm
 José van der Gracht: 62rb | 110lo
 Kees Bruin: 51ro | 57ol | 57om | 57or | 64lo | 65b | 67o | 109blo | 109lb | 111rm | 113rb | 154ro | 161ro
 Landschap Noord-Holland: 94mb
 Margreet Frowijn: 53lk2 | 78r3r | 85r4lm | 85r4rm
 Menno Schaefer: 94lb
 Otte Zijlstra: 144r
 Rense Haveman: omslag (voor, m) | 9 | 62lm | 71mr | 72o(6x) | 78r2l | 102lb | 102r | 103mb | 103lmo | 105lb
 Richard Diepstraten: 85r4l
 Richard Witte: 8o(2x) | 81(2x) | 158b
 Rienk Slings: 28mb | 154lb
 Rogier van Vugt: 78r1m | 78r1r | 78r2m | 154rm
 Rolf Roos: overige foto's
 Ron Offermans: 107mr
 Ronald Otter: 95lb | 97m | 105m | 121m | 125o | 129o | 135o | 142m | 153o
 Ronald van Wijk: 64rml | 94mb | 95bm | 112rb
 Sipke Gonggrijp: 72lb
 Staatsbosbeheer/Erik van der Spek: 37b | 37m | 42b | 54 | 63ml | 73lk(2x) | 109m | 110ro | 129lb | 140lb | 141b
 Staatsbosbeheer/Ton Zegers: 6
 Sytske Dijkse: omslag (voor, b) | omslag (voor, mo) | 28rb | 29b | 37o | 38ro | 44 | 48 | 49 | 52lk2 | 52lk3 | 53lk1 | 53lk3 | 55bm | 55ml | 55mro | 57lb | 57bm | 57br | 57 ml | 57mol | 61b | 61ro | 62rb | 62mm | 63lo | 63ro(3x) | 64ro | 65lo | 68o | 71lb | 74mr | 75mo | 78r1l | 78r2lm | 78r2mr | 78r3m | 78r3mr | 78r4
 Tom Krusink: omslag (achter, lb) | 85r1ml | 95rm | 105bm | 105br
 Vogelinformatiecentrum Texel/Marc Plomp: 124bm | 145mo | 155o(4x)
 Willem Wiering: 95rb

ONTWERP EN DRUK

Ontwerp: Hans Lodewijkx, x-hoogte, Tilburg
Opmaak: Marc Elsendoorn, HDC Media, Alkmaar
Druk en bindwerk: Printer Trento, Trento, Italië

Zoveel als mogelijk zijn rechthebbenden van beeldmateriaal en tekst achterhaald en vermeld. Mochten bij u auteursrechten berusten van gebruikt materiaal, dan kunt u contact opnemen met de uitgever.